

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 31.1.2013 г.
COM(2013) 36 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ В ОБЛАСТТА
НА ТЪРГОВИЯТА**

(текст от значение за ЕИП)

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
2.	Постигане на единен пазар в областта на търговията на дребно	5
2.1	Промяна в отрасъла на търговията на дребно	5
2.2	Отрасълът на търговията на дребно е изправен пред множество предизвикателства.....	6
2.3	Единен пазар за търговията на дребно за благото на всички участници	6
3.	ПЕТ ОСНОВНИ ДВИЖЕЩИ СИЛИ ЗА ПО-КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ И УСТОЙЧИВИ УСЛУГИ НА ДРЕБНО	7
3.1	Потребителите — дейни участници в единния пазар	8
3.1.1	Информираност на потребителите	8
3.1.2	По-разумен избор на потребителите	9
3.2	Достъп до по-конкурентоспособни услуги на дребно.....	10
3.2.1	Установяване на търговски предприятия	10
3.2.2	Електронна търговия	11
3.3	Разработване на по-балансирана верига за доставка на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти	12
3.3.1	Мерки срещу НТП	14
3.4	Разработване на по-устойчива верига за доставки	14
3.4.1	По-устойчиво производство и потребление	14
3.4.2	Намаляване на разхищението на храна.....	15
3.5	Разработване на по-новаторски решения	16
3.5.1	Етикетиране на продуктите.....	17
3.5.2	Електронни плащания.....	18
3.6	Създаване на по-добра работна среда	20
3.6.1	Несъответствие между умения и потребности.....	20
3.6.2	Неформалната икономика	22
3.7	Международно измерение.....	22
4.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ: НЕПРЕКЪСНАТ ДИАЛОГ С ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА ОТРАСЪЛА НА ТЪРГОВИЯТА	23

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Търговията обхваща търговските услуги на едро и на дребно и представлява 11 % от БВП на ЕС. В нея са ангажирани близо 15 % от общия брой на заетите лица. Над шест милиона дружества, които представляват 29 % от всички предприятия в ЕС, работят именно в този отрасъл. Подотрасълът на търговията на дребно се характеризира с много висок дял на МСП, особено на микропредприятията (над 95 %) ¹. Търговията на дребно и търговията на едро са тясно свързани помежду си, както и с други икономически отрасли като селското стопанство, производството, услугите в областта на информационните технологии, енергетиката, логистиката и транспорта ². Тези отрасли се интегрират във все по-голяма степен и разликата между тях става все по-размита, тъй като някои търговци на дребно работят и като търговци на едро или дори като производители.

Търговията на дребно и на едро играе важна роля за стимулирането на растежа и създаването на работни места в рамките на стратегия „Европа 2020“: те са сред ключовите отрасли, които могат да насърчат прехода към по-устойчива икономика и модели на разумно потребление. Ефективността в този отрасъл се отразява върху конкуренцията, иновациите, ценовите тенденции и конкурентоспособността.

Търговците играят важна роля за това, ползите от единния пазар на ЕС да достигнат до потребителите. Остават обаче пречки, които възпрепятстват създаването на ефективен и конкурентен единен пазар в търговията на дребно. Според Индекса на условията за потребителите от май 2012 г. единният пазар за търговия на дребно „все още е далеч от пълното интегриране“ ³. Съществуват и различни пречки, които възпрепятстват процеси, като например трансграничното снабдяване или навлизане на пазара на самите търговци. Пречките пред развитието на единния пазар в търговията на дребно са посочени в доклада на Комисията „Наблюдение на пазара за търговия и дистрибуция“ ⁴, доклада на Европейския парламент „Към по-ефективна и лоялна търговия на дребно“ ⁵ и семинарите ⁶, организирани от Комисията по време на подготовката на настоящия план за действие. Докато Директивата за услугите ⁷ и последващите мерки ⁸ във връзка с нея определят обща стратегия в областта на

¹ Източник: Евростат (EUROSTAT SBS), 2010 г.

² Настоящият план за действие обхваща търговията на едро и дребно (Раздел Ж от класификацията NACE Rev: NACE), включително търговия на едро и дребно; ремонти на моторни превозни средства Следователно заглавието „План за действие за търговията на дребно“ е с по-широк обхват, отколкото предполага „търговия на дребно“ в най-тесен смисъл.

³ http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/docs/7th_edition_scoreboard_en.pdf

⁴ Наблюдение на пазара за търговия и дистрибуция „Към по-ефективен и справедлив вътрешен пазар за търговия и дистрибуция до 2020 г.“, COM (2010) 355 окончателен, 5 юли 2010 г.).

⁵ Резолюция на Европейския парламент от 5 юли 2011 г. за по-ефективен и справедлив пазар (2010/2109 (INI)).

⁶ Организирани през първото тримесечие на 2012 г. с представители на основните заинтересовани страни по веригата на доставки на дребно (резюмета от заседанията са на разположение на http://ec.europa.eu/internal_market/retail/index_en.htm).

⁷ Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. относно услугите на вътрешния пазар (ОВ L 376, 27 декември 2006 г., стр. 36).

⁸ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно прилагането на Директивата за услугите: „Партньорство за нов растеж в отрасъла на услугите 2012—2015 г.“ (COM (2012) 261

услугите, настоящият план за действие разглежда по-специално отрасъла на търговията. Той представя пътна карта към единен пазар в областта на търговията.

Пречките, установени в отрасъла на търговията, които често обхващат различни области на политиката, трябва да бъдат премахнати с помощта на последователен план за подобряване на икономическата, социалната и екологичната ефективност на отрасъла и за гарантиране на техния принос към изпълнението на целите на стратегията „Европа 2020“. Както вече беше установено в контекста на специфичните за всяка държава препоръки (СВДП), издадени от Съвета през юли 2012 г., налице са две основни предизвикателства пред търговията на дребно в ЕС: i) ограничения за установяването; и в по-общ план ii) липса на конкурентоспособност в отрасъла на търговията, по-специално в някои държави членки, както и необходимост от намаляване на пречките и оперативните ограничения.

Настоящият план за действие има за цел вземането на мерки спрямо горепосочените основни пречки пред постигането на единен пазар за търговията на дребно. Това може да бъде постигнато посредством разработването на стратегия за подобряване на конкурентоспособността на търговския отрасъл и на неговите икономически, екологични и социални показатели. Стратегическите му цели обаче не може да бъдат постигнати само с действия отгоре—надолу, а изискват активното сътрудничество и инициатива от самия търговски отрасъл. Така например, отговорността за инвестициите в умения ще трябва да бъде обща, като търговският отрасъл трябва да играе важна роля в това отношение, наред с правителствата, гражданите и образователните системи.

Европейските услуги на дребно представляват пъстра и сложна картина. Следователно няма универсално решение или подход към свързаните с предизвикателства. Разнообразието в търговския отрасъл включва различията по отношение на вида на доставчиците (МСП и по-големи дружества), организационната форма (групи от независими търговци на дребно, кооперации, корпорации и т.н.), големината на търговските обекти, формата, продуктовите линии, веригите на доставка, местоположението, бизнес моделите, нивата на вертикална интеграция, структурите на собственост и размера на операциите.

Производителността в сферата на търговията в Европа трябва да бъде подобрена, като същевременно се запази качеството на работните места и настоящите равнища на заетост. Микропредприятията и МСП допринасят в голяма степен за добавената стойност на ЕС, поради което са необходими мерки, които да стимулират допълнително тяхната производителност, така че да се създаде по-голям растеж и повече работни места в ЕС. Някои от мерките, предложени в настоящия план за действие (напр. мярката относно етикетването), ще помогнат на фирмите да преразпределят ресурсите към онези дейности, които генерират реален растеж, като по този начин ще бъде увеличена тяхната производителност. Това важи особено за МСП, които често трябва да заделят голяма част от своите човешки и финансови ресурси за събиране на информация, по-специално относно правилата, които се прилагат в други държави членки. Някои от останалите мерки, предложени в плана за действие (например, мярката за електронните плащания), ще насърчат продажбите от разстояние чрез интернет и по този начин ще създадат възможности, по-специално за МСП, да

окончателен от 8 юни 2012 г.); работни документи на службите на Комисията (2012) 146 окончателен , 147 окончателен и 148 окончателен от 8 юни 2012 г.

разширят своята потребителска база, евентуално и извън националните граници. Те също така ще подпомогнат постигането на целите, определени в съобщението „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“⁹ и „План за действие в областта на електронната търговия“¹⁰.

2. ПОСТИГАНЕ НА ЕДИНЕН ПАЗАР В ОБЛАСТТА НА ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО

През последните десетилетия търговията на дребно в ЕС претърпя значителни промени и понастоящем е изправена пред редица предизвикателства, които ограничават възможността на отрасъла да допринесе пълноценно за постигане на целите на „Европа 2020“ за растеж и създаване на работни места.

Следователно от съществено значение е да се предложи стратегия за постигане на добре функциониращ единен пазар на дребно, като по този начин се допринася за териториалното и социалното сближаване в ЕС – чрез подобрен достъп до конкурентни услуги на дребно, съобразени с принципа на устойчивото развитие. Подобна стратегия би допринесла значително за икономическия растеж и ще позволи на търговците да осигурят по-големи ползи за европейските потребители.

2.1 Промяна в отрасъла на търговията на дребно

Модернизацията на икономиката на ЕС през последните две десетилетия доведе до множество промени в търговията. Появиха се мрежи от търговски обекти, които продават множество продуктови линии. Вертикалната интеграция позволи на търговците на дребно да се възползват от по-ефективна дистрибуция и логистика. Големите търговци на дребно започнаха да реализират значителни икономии от мащаба в процеса на закупуване, като увеличиха своята тежест при преговорите с доставчиците. Централизираните покупки доведоха до постепенна интернационализация на доставките, както в рамките на ЕС, така и при закупуването от трети страни. Бяха създадени обединения за закупуване и групи от независими МСП за търговия на дребно с цел обединяване на опита и за реализиране на икономии от мащаба. И накрая, в стремежа си да отговорят по-добре на потребителското търсене търговците увеличиха контрола върху веригата за доставките (например чрез собствени търговски марки)¹¹.

Взети заедно, тези промени доведоха до увеличаване на броя на търговските обекти, форматите и продуктовете линии и относително намаляване на крайните потребителски цени. Увеличената конкуренция и тесните маржове обаче изтласкаха от пазара множество малки независими магазини и производители/доставчици, които са МСП. Увеличеният натиск върху условията на труд не води непременно само до

⁹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“, COM(2010) 245 окончателен от 26.8.2010 г).

¹⁰ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Съгласувана уредба за повишаване на доверието в цифровия единен пазар за електронната търговия и интернет услугите“ (COM (2011) 942 окончателен от 11 януари 2012 г., известно също и като План за действие в областта на електронната търговия).

¹¹ Работен документ на службите на Комисията, придружаващ Доклада за наблюдение на пазара за търговия и дистрибуция (SEC (2010) 807), стр. 11.

предимства за потребителите, а понякога дори увеличава въздействието на ЕС върху околната среда.

2.2 Отрасълът на търговията на дребно е изправен пред множество предизвикателства

Понастоящем търговците на дребно са изправени пред различни предизвикателства в зависимост от техния размер и сфера на дейност. Развитието на електронната търговия също оказва натиск върху отрасъла на търговията на дребно в посока преработване на утвърдените бизнес модели. Освен това размиването на границата между отраслите (обхватът на услугите на дребно продължава да се разширява чрез постоянното добавяне на нови продукти и услуги, включително финансови, съобщителни, туристически, комунални и др.), показва, че бизнес моделите стават все повече и по-многоаспектни. Явления от световен мащаб, като например последиците от финансовата криза за покупателната способност на потребителите, повишаващите се цени на суровините, демографските тенденции, по-специално застаряването на населението на ЕС, както и стремежът към устойчиво развитие, отправят предизвикателство към съществуващите бизнес модели и процеси.

Както бе обяснено по-горе, предизвикателствата в отрасъла на търговията могат да бъдат различни за различните видове търговци и може да се отличават в отделните държави членки поради различията в националните пазари. Например, утвърждават се нови технологии за плащане през смартфони (мобилни плащания). Това обаче изисква създаването на необходимата инфраструктура за приемане на тези плащания на мястото, на което се извършва продажбата. За големите търговци на дребно, действащи в повече от една държава членка, едно от основните предизвикателства в това отношение е липсата на общоевропейски стандарти за приемане на мобилни плащания. По-малките търговци на дребно може би не винаги разполагат с необходимите умения за справяне с нови технологии.

2.3 Единен пазар за търговията на дребно за благо на всички участници

Мерките, насочени към отстраняване на основните пречки пред постигането на единен пазар за търговия на дребно, могат да донесат ползи за всички заинтересовани участници и за околната среда:

- Потребители: подобряването на достъпа до качествени търговски услуги и до продукти, конкурентните цени и по-добрата информация за качеството и цените, както и за екологичните характеристики на продуктите ще разширят възможностите за избор на потребителите както в „традиционните“ магазини, така и при електронната търговия.
- Стопански субекти: търговците на дребно и техните доставчици, по-специално МСП, биха реализирали осезаеми ползи от единния пазар чрез установяването на една по-предсказуема правна среда, като това ще им позволи да създават по-висока стойност по цялата снабдителна верига. Аналогично, с отстраняването на нелоялните практики нагоре и надолу по веригата за доставки, участниците ще могат да се радват на едни по-устойчиви отношения и ще бъдат стимулирани да увеличат както иновациите, така и инвестициите. По-нататъшното развитие на електронната търговия ще бъде от полза за търговците с предоставянето на повече възможности за намиране на нови пазари.

- Заети лица: отрасълът за търговия на дребно ще може да се възползва от по-квалифициран персонал и по-добри условия на труд, което ще доведе до по-висока удовлетвореност от работата. Обогащаването на знанията на служителите също така ще спомогне за осигуряването на по-добри възможности за работа, особено за младите хора и по-ниско квалифицираната работна ръка.

Това многообразие от въпроси не може да се разглежда изолирано. Предложените политическите действия трябва да намерят подходящия баланс между икономическите свободи и целите от обществен интерес. За постигането на тези цели в настоящото съобщение се представя Европейски план за действие в областта на търговията на дребно въз основа на 11 конкретни мерки, съставляващи последователна и цялостна европейска стратегия¹².

Освен това Комисията ще създаде постоянна **Група за конкурентоспособността на търговията на дребно** с участието на държавите членки и всички заинтересовани страни, по-специално на МСП, с цел въпросите за търговията на дребно да бъдат изведени на челно място в политическия дневен ред, за повишаване на осведомеността относно свързаните с търговията проблеми и трудности. Тази група ще спомогне за разработването на конкретни допълнителни цели в откритите области, ще следи за постигнатия напредък, ще издава препоръки, за да се гарантира пълното прилагане на действията, включени в настоящия план и, когато е необходимо, ще консултира Комисията относно допълнителни нови действия, които могат да бъдат предложени.

3. ПЕТ ОСНОВНИ ДВИЖЕЩИ СИЛИ ЗА ПО-КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ И УСТОЙЧИВИ УСЛУГИ НА ДРЕБНО

Комисията определи следните пет ключови приоритета:

- (1) *Засилване на ролята на потребителите* — посредством, наред с другото, по-прозрачна, по-надеждна и по-лесно съпоставима информация относно цената и качеството на продуктите.
- (2) *Подобрен достъп до по-устойчиви и конкурентни услуги на дребно* — както „традиционните“ магазини, така и електронната търговия, биха могли да се възползват от подобрения достъп до пазара, по-специално чрез по-ясни и прозрачни правила за установяване.
- (3) *По-почтени и по-сигурни търговски отношения по веригата за доставка на дребно* — заинтересованите страни биха имали полза от нормативна база, която се бори ефективно с нелоялните търговски практики.
- (4) *Повече иновационни решения* – заинтересованите страни биха имали полза, ако резултатите от изследователската дейност по-бързо достигат до пазара.

¹² Предложеният подход е в съответствие с принципите, посочени в съобщението на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Регулаторна пригодност на ЕС“ (COM (2012) 746 окончателен от 12 декември 2012 г.). В този контекст Комисията се ангажира да направи преглед на съществуващото законодателство в отрасъла на търговията на дребно с оглед установяване на потенциала за опростяване на правилата и намаляване на регулаторните разходи за бизнеса и гражданите без да се излагат на риск целите на обществената политика.

- (5) *По-добра работна среда* — както работниците, така и работодателите ще се възползват от създаването на по-добри условия на труд и от преодоляването на несъответствията между изисквани и реални умения.

3.1 Потребителите — дейни участници в единния пазар

В Европейската програма на потребителите¹³ се подчертава, че предоставянето на повече права на потребителите в един интегриран единен пазар изисква сериозен набор от принципи и инструменти. Подобна рамка обезпечава правилното прилагане на правата на потребителите, както и достъпа до ефикасни средства за защита, надеждна и смислена информация и по-добро информиране на потребителите.

Разполагащите с повече права потребители могат да вземат по-добри решения за покупка. Те търсят информация и се възползват от нея. Те също така познават и упражняват правата си. По-добре информирани и ангажирани потребители не само разполагат с повече възможности за намиране на *„икономически най-изгодната оферта“*, но също са по-заинтересовани от разумното и етичното потребление. Изборът и предпочитанията на потребителите са сред основните фактори за развитието на отрасъла на търговията на дребно. Търговците на дребно са в добра позиция да консултират и насочват потребителските решения в положителна посока: чрез ежедневния контакт със своите клиенти и чрез влиянието им върху други участници по веригата за доставки, търговците на дребно могат да информират потребителите за продукти, които са с по-високо качество, произведени са при зачитане на етичните условия или се отличават с по-добри екологични и/или социални показатели.

С подобряването на прозрачността за потребителите отрасълът на търговията има потенциала да създаде истински единен пазар на дребно. Предоставянето на потребителите на по-лесен достъп до надеждна, подходяща и съдържателна информация за разнообразието от оферти в целия ЕС, ще им даде възможност да се възползват изцяло от предимствата на единния пазар. По-лесното сравнение на офертите ще помогне на потребителите да изберат продуктите и услугите, които най-добре отговарят на техните нужди, като по този начин се насърчава здравословната конкуренция. В съчетание с други мерки за преодоляване на преобладаващата разпокъсаност на пазара на ЕС, това следва да спомогне за сближаването на цените в целия ЕС. Мерките за подобряване на прозрачността и надеждността на информацията за потребителите ще бъдат особено полезни, ако се приложат на равнище ЕС, като се има предвид, че чисто националните мерки, независимо от това колко добре са замислени, не успяват да донесат ползите, които могат да бъдат извлечени от един истински интегриран единен пазар.

3.1.1 Информираност на потребителите

Досегашните проучвания сочат, че мнозинството от европейците, които използват интернет, търсят информация, за да могат да сравняват цени или качество преди покупката на стоки — в традиционните магазини или в интернет. Изправени пред огромния обем информация, те често търсят допълнителни способности, като например онлайн инструменти за сравнение, които могат да им помогнат да установят кои са най-добрите оферти. Въпреки че този вид интернет страници може да помогнат на

¹³ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите *„Европейска програма за потребителите — насърчаване на доверието и растежа“* (COM (2012) 225 окончателен от 22 май 2012 г.).

потребителите да сравняват оферти, дейността на подобни информационни посредници също има значителни недостатъци¹⁴. За да бъдат наистина от полза за потребителите, инструментите за сравнение следва да бъдат прозрачни, надеждни, изчерпателни и лесно достъпни и да отговарят на техните нужди. Включването в уебсайтовете за сравнение на трансгранични оферти е важно за потребителите, за да могат да се възползват напълно от единния пазар.

Освен това подобряването на информацията за потребителите води не само до повишаване на тяхната осведоменост, което увеличава възможностите им да защитават правата си, но също така и до по-добра информираност на бизнеса за неговите задължения, произтичащи от законодателството за защита на потребителите в рамките на единния пазар.

Както е посочено в Европейската програма за потребителите и в Плана за действие във връзка с електронната търговия, Комисията ще работи с посредници и търговци с оглед на разработването по целесъобразност на кодекси на поведение, добри практически насоки и/или други инструменти за сравнение на цените.

Освен това, като част от Програмата в областта на цифровите технологии, Кодексът за правата онлайн в ЕС обхваща по прозрачен и всеобхватен начин законоустановените права на потребителите, определени в законодателство на ЕС, свързано с цифровата среда. Кодексът е важен инструмент за насърчаването на доверието сред потребителите и допринася за по-голямото използване на онлайн услугите¹⁵.

3.1.2 По-разумен избор на потребителите

Екологичните показатели на организациите и продуктите понастоящем се оценяват и съобщават чрез различни канали и под различна форма, с помощта на различни частни и публични инициативи, преследващи различни цели, като се използват различни методи за оценка. Това води до многообразие от обозначения, твърдения и схеми за отчитане. Въвеждането на хармонизирани европейски методологии ще доведе до по-голяма прозрачност за потребителите. При изготвянето на тези методологии Комисията ще осигури равнопоставеност за стопанските субекти, както и свеждане на разходите до минимум, особено за МСП.

Действия:

- (1) *В диалог със заинтересованите страни Комисията ще разработи насоки за добри практики и/или кодекси за поведение, за да улесни достъпа на потребителите до прозрачна и достоверна информация, като това ще улесни сравняването на цените, качеството и устойчивостта на стоките и услугите.*
- (2) *Комисията ще предложи европейски методики за оценяване и оповестяване на общото въздействие на продукти и организации върху околната среда .*

¹⁴ Изследване на пазара на дребно за функционирането на електронната търговия, интернет пазара и техниките за продажба при търговията със стоки на дребно (Consumer market study on the functioning of e-commerce and internet market and selling techniques in the retail of goods), CIVIC consulting, 2011 г.

¹⁵ http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/market_studies/e_commerce_study_en.htm
<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/code-eu-online-rights>

3.2 Достъп до по-конкурентоспособни услуги на дребно

Търговските услуги станаха значително по-достъпни през последните години по отношение както на местоположението, така и на наличността. Развитието на електронната търговия се превърна в неразделна част от бизнес моделите на търговците на дребно, като по този начин се разшири гамата на предлаганите продукти/услуги, а сравнението на цените стана по-лесно. При все това остават редица нерешени проблеми, за които трябва да бъдат взети мерки с цел засилване на конкуренцията при услугите на дребно.

Необходимостта от премахване на съществуващите бариери пред установяването и, в по-общ план, от укрепване на конкуренцията в търговския отрасъл, беше една от основните препоръки към държавите членки в рамките на Европейския семестър от 2012 г., чиято цел бе засилването на растежа и увеличаването на работните места в Европа. Въвеждането на мерки за насърчване на конкуренцията и по-специално мерките, свързани с електронната търговия, ще спомогне за укрепване на единния пазар, особено за МСП. Освен това някои неотдавнашни оценки¹⁶ сочат, че икономическото въздействие на Директивата за услугите би могло да доведе до увеличение на БВП на ЕС с до 2,6 %, ако тя бъде приложена в пълна степен. Като се има предвид, че търговията на едро и дребно представляват една четвърт от добавената стойност на всички отрасли, обхванати от Директивата за услугите, влиянието на премахването на бариерите, които все още съществуват в областта на търговията, ще бъде значително.

3.2.1 Установяване на търговски предприятия

Конкуренцията между търговците на дребно може да бъде насърчена чрез улесняване на навлизането на пазара. Изборът на правилното място за развиване на търговска дейност и навременното започване на операциите са от решаващо значение за успеха на бизнеса. Изпълнението зависи не само от наличието на подходящи недвижими имоти, но също така и от наличието на търговски правила и правила за пространствено планиране, както и на процедури, които не възпрепятстват неправомерно конкуренцията.

Отговорността да се гарантира балансирано и устойчиво териториално развитие носят основно държавите членки. Техните действия могат да доведат до ограничения за мястото или гамата предлагани продукти/услуги. Подобни ограничения оказват значително влияние върху: i) териториална организация (напр. движение и транспортна инфраструктура); ii) възможностите за стопанските субекти да откриват и експлоатират нови търговски обекти; iii) вида търговски обекти; iv) възможностите за избор на потребителите. Както отбеляза и Съдът на Европейския съюз, ограниченията върху свободата за установяване на търговски предприятия може да бъдат мотивирани от императивни съображения от обществен интерес, като например опазване на околната среда, териториално устройство и защита на потребителите, при условие че те са уместни и пропорционални¹⁷.

Ето защо е важно да се подсигури от една страна, съобразяване със свободата на установяване и избягване нарушаването на конкуренцията, а от друга страна, да бъдат отчетени и други цели и интереси, заложили в общите политики на ЕС. Необходим е

¹⁶ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2012/ecp456_en.htm

¹⁷ Решение на Съда на ЕС С-400/08 *Комисията срещу Испания* от 24 март 2011 г.

балансиран подход, който да вземе предвид, наред с други неща, планирането на устойчивото развитие и териториалното сближаване, както и постигането на високо качество на живота в градските и селските райони с минимално въздействие върху околната среда¹⁸.

Директивата за услугите, която се прилага в тази област, също съдържа редица недвусмислени задължения за държавите членки. Едно от тях е задължението за премахване на изисквания, забранени от Директивата за услугите, като например изискването за икономически тестове — издаването на разрешение за осъществяване на дейност в отрасъла на услугите е обвързано с доказателства за наличието на икономическа нужда или на пазарна необходимост, оценка на потенциалния или текущ икономически ефект от дейността или оценка на целесъобразността на дейността с оглед целите на икономическото планиране, определени от компетентния орган. В съобщението относно изпълнението на Директивата за услугите¹⁹ Комисията обяви политика на нулева толерантност към продължаващото неспазване на недвусмислени задължения — като например задължението за икономически тестове, които все още се прилагат в някои държави членки, въпреки че са забранени съгласно Директивата за услугите. Политиката на нулева толерантност обаче не се отнася за онези изисквания към планирането, които са свързани с наложителни причини, свързани с обществения интерес²⁰.

Следователно, като се вземат предвид някои важни цели на ЕС, като например териториалното сближаване и опазването на околната среда, следва да се положат усилия за открояване и разпространение на добрите практики на търговско планиране, които могат да гарантират успешното съчетаване на конкурентоспособна търговия на дребно със справедливо и устойчиво развитие на градовете и селските райони в целия Европейски съюз.

3.2.2 Електронна търговия

Широкото разпространение на електронната търговия доведе до засилена конкуренция между традиционните търговци и онлайн каналите за дистрибуция и създаде нови възможности, които могат да отключат сериозен потенциал за растеж. Електронната търговия обаче понастоящем представлява едва 5 % от общия размер на продажбите на дребно в ЕС²¹ и само 10 % от гражданите на ЕС са пазарували по интернет в друга държава членка, докато 39 % пазаруват по интернет в собствената си държава членка²². Тези данни показват големия неизползван потенциал на цифровата икономика. Адаптирането към тези нови реалности чрез разработване на стратегии с множество канали ще проправи пътя на МСП за оползотворяване на потенциала за растеж, свързан

¹⁸ За оценката на целесъобразността на мерките за околната среда ще бъдат използвани различни инструменти, включително Директивата относно стратегическата екологична оценка (Директива 2001/42/ЕО). В допълнение, за конкретни проекти, като строителство на търговски центрове и паркинги, е необходима оценка съгласно член 4, параграф 2 от Директивата относно оценката на въздействието върху околната среда — ОВОС (Директива 2011/92/ЕС), въз основа на която ще бъде решено дали е необходимо следването на пълната процедура за ОВОС.

¹⁹ COM(2012) 261 окончателен.

²⁰ Работен документ към Съобщението относно изпълнението на Директивата за услугите (РДСК (2012) 148 окончателен от 8 юни 2012 г.).

²¹ Източник: Евростат, Използване на ИКТ и електронната търговия в предприятията (ICT usage and e-commerce in enterprises), 2011 г.

²² Източник: Евростат, Използване на ИКТ в домакинствата и от частни лица (ICT usage in households and by individuals), 2011 г.

с онлайн търговията. Наистина МСП, които използват интернет технологии, отбелязват два пъти по-голям растеж и износ от останалите. Те също така създават два пъти повече работни места²³. Например, 97% от „комерсиалните продавачи” в eBay, включително 94 % от предприятията, които влизат в групата на 10-те % най-малки „комерсиални продавачи”, продават зад граница²⁴. Това показва, че с ограничени инвестиции МСП могат да използват онлайн платформа, за да достигнат до чуждестранните пазари и да развият трансграничния характер на дейността си, който може да има голям потенциал. В тази променяща се среда Комисията ще следи за напредъка на традиционните, така и на онлайн пазарите, ще направи преглед на тяхната роля за съвременната търговия на дребно и ще очертае възможните мерки за насърчаване на тази динамика.

В този контекст е важно да се гарантира, че новите законодателни предложения няма да окажат неблагоприятно влияние върху традиционната или електронната търговия, особено по отношение на трансграничните продажби. Ето защо е необходимо внимателно обмисляне на всяко ново законодателно предложение. Комисията ще прояви инициативност при разглеждането на тези въпроси в процеса на подготвителната работа по всякакви нови предложения.

Действия:

- (3) *Държавите членки трябва да премахнат всички останали несъответствия с недовусмислени задължения по Директивата за услугите относно достъпа до и упражняването на дейност в сферата на продажбите на дребно, включително премахване на тестовете за икономическите нужди по смисъла на член 14, параграф 5 от Директивата за услугите. Комисията ще прилага политика на нулева толерантност, като ще открива процедури за нарушение, когато това е необходимо.*
- (4) *Комисията:*
- а) ще започне проверка на резултатите от работата на отрасъла на търговията на дребно, за да проучи как в действителност компетентните органи прилагат търговските правила и правилата за пространствено планиране, когато потенциален доставчик на услуги желае да създаде малки, средни или големи обекти за търговия на дребно.*
 - б) чрез обмена на най-добри практики ще осигури по-голяма яснота по отношение на подходящия баланс между свободата на установяване, пространственото/търговското планиране, околната среда и социалната закрила.*

3.3 Разработване на по-балансирана верига за доставка на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти

Нелоялните търговски практики (НТП) са практики и условия, които в голяма степен се отклоняват от доброто търговско поведение и които не съответстват на добросъвестността и почтеността в отношенията между стопанските субекти (B2B — „business-to-business“). Веригата за доставка на дребно на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти представлява веригата от сделки между предприятия или между предприятия и държавни органи, която има за цел доставката на стоки,

²³ Internet Matters, the net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity, McKinsey Global institute, май 2011 г.

²⁴ Източник: Проучване на eBay, „Enabling traders to enter and grow on the global stage“, юни 2012 г.

предназначени главно за лично или домашно потребление или използване от широката общественост. Тя се състои от няколко участници (производители/преработватели/дистрибутори). Добре функциониращата верига между стопанските субекти за доставки на хранителни и нехранителни стоки е от ключово значение за максималното използване на икономическия потенциал на тези подотрасли. НТП обикновено се упражняват от по-силната страна спрямо по-слабата при дисбаланс на позициите.

Почтените отношения между търговците гарантират правилното функциониране на веригата за доставки на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти. Смята се, че неблагоприятното въздействие на НТП може да засегне способността на предприятията, особено на МСП, да инвестират и да проявяват новаторство. Като пример за НТП може да се посочат практиките, които позволяват на търговците на дребно да прехвърлят обратно към доставчиците част от риска, свързан с търговията на дребно. Това може да се прилага в случай на слаби продажби, търговски отстъпки, сезонна инвентаризация и т.н. Друг пример за НТП са териториалните ограничения за доставките, наложени от някои многонационални доставчици, които възпрепятстват търговците на дребно да се снабдяват с идентични стоки от дистрибуторски център в чужбина, откъдето могат да бъдат разпространени в други държави членки. Такива ограничения сегментират пазара и могат да доведат до значителни различия в цените на едро между отделните държави. Преодоляването на тези проблеми ще намали различията и ще спомогне за това посредством търговците ползват от единния пазар да достигнат до потребителите.

Съществуват различни подходи за справяне с НТП на национално равнище. В случаите, в които съществуват мерки срещу НТП, националните правила (за регулиране или саморегулиране) обикновено се различават във всяка държава членка. В държавите членки, в които липсват конкретни правила срещу НТП, обикновено обяснението е, че общото законодателство в областта на конкуренцията е достатъчно ефективно за решаване на проблема или че има известно нежелание за намеса в свободата на договаряне на страните, особено при липсата на нарушение на правилата за конкуренция.

В отрасъла на храните работата на Форума на високо равнище за подобряване на функционирането на веригата за доставка на храни обедини усилията на заинтересованите страни в търсене на решение на този проблем чрез саморегулиране. Експертната група за договорните практики между стопанските субекти представи набор от принципи на почтени практики във вертикалните отношения по веригата за доставка на храни, подписан от единадесет организации, представляващи различни интереси в европейската верига за доставка на храни,²⁵ и работи върху механизъм за осигуряване на тяхното спазване. Въпреки общите усилия предложените правила не спечелиха подкрепата на представителите по цялата верига за доставки и не успяха да установят ефективни средства за правна защита при тяхното неспазване. Продължава работата в търсене на компромис чрез специфичен за отрасъла подход, а Комисията ще продължи да наблюдава конкретните новости по веригата за доставка на храни.

С цел да се гарантира, че може да бъдат намерени ефективни решения, въпросът за НТП в отношенията между стопанските субекти по веригата за доставки следва да се

²⁵ AIM, CEJA, CELCAA, CLITRAVI, Copa-Cogeca, ERRT, EuroCommerce, EuroCoop, FoodDrinkEurope, UEAPME и UGAL.

разглежда в по-широк аспект. Промените в търговията, по-специално „смесените“ формати, означават, че НТП могат да се проявят в други отрасли на веригата за доставка на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти.

3.3.1 Мерки срещу НТП

Като част от настоящия план за действие Комисията приема успоредно Зелена книга относно НТП по веригата за доставки на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти. Зелената книга ще постави началото на консултации по тази тема, резултатите от които се очаква да бъдат на разположение в края на пролетта на 2013 г. Въз основа на тях Комисията ще разгледа подходящи следващи стъпки през 2013 г.

Действие:

- (5) *Комисията ще приеме зелена книга, в която подробно се представят общите характеристики на НТП по веригата за доставки на хранителни и нехранителни стоки между стопански субекти и ще започне консултация, резултатите от която ще бъдат готови в края на пролетта на 2013 г. Резултатите от консултацията ще бъдат взети предвид при оценката на въздействието на различните варианти за решаване на проблема на равнище ЕС.*

3.4 Разработване на по-устойчива верига за доставки

Оптимизирането на екологичните показатели на търговията на едро и на дребно в ЕС (например чрез намаляване на разхищението на храна и излишните опаковки, както и чрез насърчаване на устойчивото снабдяване) може да доведе до повишаване на жизнения стандарт и качеството на живота в ЕС, като същевременно се икономисват ресурси и се оказва подкрепа на новаторските МСП, които развиват екосъобразни дейности.

3.4.1 По-устойчиво производство и потребление

Търговците имат отлична възможност да популяризират по-устойчивите модели на потребление, не само чрез своите ежедневни контакти с милиони европейски потребители, но също и чрез собствените си действия и отношенията си с доставчиците. Резултатите от редица изследвания²⁶ показват, че от решаващо значение е търговците да се стремят да предлагат продуктови гами, които са съобразени в висока степен с принципа на устойчивото развитие и са по-екосъобразни, и по този начин да допринесат за изграждането на по-екосъобразни вериги за доставки²⁷. Някои

²⁶ Например, секторният справочен документ за най-добрите практики в управлението на околната среда (BEMPs) в търговията на дребно, изготвен съгласно Схемата на ЕС за управление по околна среда и одит (EMAS).

²⁷ Изготвен от Съвместния изследователски център/Института за перспективни технологични проучвания (JRC/IPTS) Пилотен справочен документ за най-добрите практики в управлението на околната среда в търговията на дребно (2011 г.), , и документът на JRC/IPTS (Styles и др.) „Environmental Improvement of Product Supply Chains: A Review of European Retailer' Performance, Resources, Conservation and Recycling 65 (2012) 57-78, and, Environmental Improvement of Product Supply Chains: Proposed Best Practice Techniques, Quantitative Indicators and Benchmarks of Excellence for Retailers, Journal of Environmental Management 110 (2012) 135-150.

търговци вече са разработили такива стратегии и успешно ги прилагат като част от ежедневноста си дейност.

Търговците играят важна роля в насочването на потребителите да избират продукти, съобразени в по-висока степен с принципа на устойчивото развитие, и в преодоляването на объркването, дължащо се на множеството етикети и означения за екосъобразност, чрез популяризиране на ясното и съпоставимо отчитане на екологичния отпечатък²⁸ и чрез повишаване на информираността на обществото за екомаркировката на ЕС.

Друг ключов въпрос е икономията на енергия. Потенциалът за търговците на хранителни стоки да подобрят енергийната си ефективност е особено голям. Най-важните мерки биха били покриване на хладилните витрини и каптиране на отделяната при охлаждането топлина, за да бъде използвана за отопление, както и използването на естествени хладилни агенти²⁹.

3.4.2 Намаляване на разхищението на храна

За постигане на устойчиви модели на потребителския избор от основно значение е да се повиши осведомеността и да се помогне на потребителите да се борят с разхищението на храна. Това разхищение се дължи предимно на: i) неефективност на веригата за доставки; ii) неефективност на управлението на стоково-материалните запаси; iii) маркетинговите стратегии; iv) стандартите за маркетинг (отхвърляне на продукти поради проблеми с опаковката, когато не са засегнати нито качеството, нито безопасността на храните). За да разреши този наболял проблем, Комисията в момента проучва въпроса, как най-добре да ограничи разхищението на храна по цялата верига за доставки с оглед постигането на ключовата цел, заложена в Пътната карта за ефективно използване на ресурсите, за намаление с 50 % на разхищението на годна за консумация храна до 2020 г..

Ролята на търговците като посредници е от решаващо значение за намалението на разхищението на храна. Форумът за устойчивостта на търговията³⁰ е многостранна платформа, създадена с цел обмен на най-добри практики за постигане на устойчивост в търговията в ЕС и за откриване на възможностите и пречките, които биха могли да подпомогнат или възпрепятстват постигането на устойчиво потребление и производство. Той беше създаден вследствие на приемането на Плана за действие за устойчиво потребление и производство и за устойчива промишлена политика³¹ и вече

²⁸ Както бе обявено в Акта за единния пазар, Комисията ще приеме през 2013 г. съобщение относно единния пазар на екосъобразни продукти, предвиждащо и хармонизирани критерии и методологии за определяне на екологичния отпечатък за определени категории продукти.

²⁹ Изготвен от Съвместния изследователски център/ Института за перспективни технологични проучвания (JRC/IPTS) Пилотен справочен документ за най-добрите практики в управлението на околната среда в търговията за описание на техниките за проучване на значителния потенциал за икономии на енергия в търговията на дребно.

³⁰ http://ec.europa.eu/environment/industry/retail/index_en.htm

³¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно план за действие за устойчиво потребление и производство и за устойчива промишлена политика (COM(2008) 397 окончателен, 16 юли 2008 г.)

допринася за разрешаването на основни екологични проблеми, в това число разхищението на храна, чрез общи доброволни действия³².

Действия:

- (6) *В контекста на съществуващите платформи на ЕС Комисията ще помага на търговците да предприемат действия за намаляване на разхищението на храна, без да се засяга безопасността на храните (повишаване на осведомеността, комуникация, улесняване на преразпределението на хранителните банки и др.), напр. чрез Споразумението на търговците относно отпадъците, и ще работи по разработването на дългосрочна политика за борба срещу разхищението на храна, включваща приемане на съобщение относно храната, съобразена с принципите на устойчивото развитие, което трябва да бъде прието през 2013 г.*
- (7) *Посредством диалог със заинтересованите страни Комисията ще определи най-добрите практики, за да направи веригите за доставки по-екосъобразни и устойчиви и да минимизира енергопотреблението на търговските обекти. Комисията ще насърчава търговците в контекста на съществуващите форуми да прилагат тези най-добри практики.*

3.5 Разработване на по-новаторски решения

Нововъведенията са сред най-важните фактори за осигуряване на икономически растеж, а търговците са основни двигатели на нововъведенията. Те следят отблизо потребителските тенденции, като допринасят и за формирането им, и предават тази информация на доставчиците. Те действат като „разпространители на нововъведенията“, които бързо приемат и внедряват новите технологии по цялата верига за доставки. Търговците са първите, които възприемат нови технологии, като обновяват и увеличават добавената стойност на цялата търговска верига. В логистичния отрасъл например „интелигентните“ складове на търговците дават възможност тежките товари да бъдат придвижвани с по-малко усилия и по-бързо, отколкото може да бъде направено ръчно, като по този начин се намалява рискът от трудови злополуки и се повишава производителността. Някои търговци са разработили и специални съоръжения, позволяващи получаването и доставката на поръчани по интернет стоки и спомагащи за осигуряването на по-устойчива верига за доставки.

Въпреки това много търговци в ЕС не се променят достатъчно бързо, за да извлекат пълния потенциал на новите технологии. Това може да се дължи отчасти на особеностите на търговията (напр. лесно имитиране, с водеща роля винаги на клиентите, често без високи технологии и с ориентация към предоставянето на услуги). Въпреки това в международен контекст се вижда, че повечето участници на пазара в Съединените щати например са направили големи инвестиции в нововъведенията в търговията .

³² Споразумението на търговците относно отпадъците (http://ec.europa.eu/environment/industry/retail/event_2012/pdf/retail-agreement-on-waste.pdf) бе подписано през октомври 2012 г. на годишната среща на Форума за търговията от страна на 19 предприятия и сдружения за търговия , които се задължиха да изпълнят най-малко две инициативи за повишаване на осведомеността с оглед намаление на отпадъците до средата на 2014 г.

Следователно трябва да бъдат създадени подходящи механизми, за да се подобри участието на търговците във водещата инициатива „Съюз за иновации“, която предвижда всеобхватна стратегия за нововъведенията от научноизследователската работа до търговията³³. Трябва да бъдат проучени новаторски технологични решения, за да се преодолее разпокъсаността на пазарите, дължаща се на различаващите се нормативни уредби в различните държави членки, и да се облекчат обременителните и водещи до високи разходи нормативни разпоредби. По-бързото достигане на резултатите от научните изследвания и съответните идеи до пазара посредством по-активното участие на търговците в този процес би допринесло и за увеличаването на производителността в търговията.

Постигането на равнопоставеност на заинтересованите страни в областта на нововъведенията би могло да спомогне за насърчаването на още по-тясното интегриране на единния пазар, като същевременно се поощряват най-добрите практики, идващи от новаторски МСП. Повечето МСП имат голям капацитет за нововъведения, независимо дали са нови високотехнологични предприятия или традиционни занаятчийски предприятия и независимо дали извършват дейност основно на местните пазари или имат клиенти по целия свят. Само през 2008 г. повече от една четвърт (27%) от МСП, извършващи новаторски дейности в ЕС, са въвели нови или подобрени продукти на пазара³⁴

В търговията МСП изпълняват много важна роля в осигуряването на наличност (по отношение на местоположението, времето и гамата) на продуктите и услугите за потребителите. Тъй като търговията е ориентирана към потребителя, задълбочените познания на МСП за пазара им дават възможност бързо да идентифицират случаите, в които новите технологии могат да допринесат за задоволяване на потребителското търсене. Освен това поради своята организационна гъвкавост МСП са в състояние лесно да разработват нови или да изменят съществуващите продукти и услуги, така че те да отговарят най-добре на потребностите на потребителите.

3.5.1 Етикетиране на продуктите

Различни задължителни изисквания за етикетирането могат да възпрепятстват стопанските субекти свободно да се снабдяват в целия ЕС, когато търсят по-добра цена. С действащата нормативна уредба на ЕС относно етикетирането на храните³⁵ се хармонизира задължителната информация за храните. Въпреки това тя дава възможност за въвеждане на допълнителни задължителни изисквания за етикетирането на национално равнище въз основа на определени съображения. Следователно, макар че разпоредбите, прилагани в държавите членки, са сходни, в някои случаи за предлагането на продукта на пазара е необходима оценка на съответствието за всяка отделна държава. Произтичащата от това правна сложност може да възпрепятства презграничното снабдяване и да затрудни извличането на ползи от икономите от мащаба.

³³ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите.: „Водеща инициатива на стратегията „Европа 2020“ — Съюз за иновации“ (COM(2010) 546 окончателен, 6 октомври 2010 г.)

³⁴ Доклад за конкурентоспособността в рамките на инициативата „Съюз за иновации“ (2011 г.); http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm?section=competitiveness-report&year=2011

³⁵ С Директива 2000/13/ЕО се хармонизират общите разпоредби относно етикетирането на храните; посочената директива ще бъде заменена от Регламент 1169/2011 от 13 декември 2014 г.

Повишаването на прозрачността в тази област би било от полза за всички заинтересовани страни. Ще бъде започнато проучване на възможността за създаването на пилотна база данни, която да съдържа изискванията на ЕС и държавите членки в сектора на храните, така че информацията за разпоредбите за етикетирането да бъде достъпна за всички. Може да бъдат проучени новаторски технологични решения (напр. използване на баркод скенери в магазините за предоставяне на необходимата информация вместо традиционните етикети), които да бъдат икономически ефективни и ориентирани към потребителите.

3.5.2 Електронни плащания

Според неотдавнашно проучване, резултатите от което са публикувани от Европейската централна банка³⁶, разходите за обществото за предоставянето на платежни услуги са значителни. Средно те възлизат на 1 % от БВП, или около 130 млрд. EUR за 2009 г. Около половината от тези разходи за обществото се поемат от банките и платежните системи, а 46 % се поемат от търговците. Разходите за обществото не включват таксите, плащани на други пазарни участници по веригата на платежните услуги. Ако се включат тези такси, общите разходи за плащания за търговците са дори по-високи от разходите за банките и платежните системи. Следователно плащанията представляват значителна част от разходите за извършване на дейност за търговците в ЕС.

Електронните плащания предоставят значителни възможности в тази област. Пазарът на платежни услуги на дребно е динамичен и се наблюдава значителен напредък с развитието на електронната търговия. Макар че банките и картовите платежни системи все още имат господстващо положение в платежните услуги на дребно, с все по-масовата употреба на смартфони се развиват и други начини на плащане с голям потенциал за растеж, например безкартовите плащания по интернет и чрез мобилен телефон³⁷.

Зелената книга на Комисията относно картовите, интернет и мобилните плащания³⁸ има за цел да насърчи интеграцията на европейския пазар в тези области в полза на потребителите и търговците. Ползите от по-голямата интеграция включват:

- Засилена конкуренция между доставчиците на платежни услуги и равнопоставеност между историческите оператори и новите участници.
- По-голям избор и прозрачност на платежните услуги за потребителите и търговците.
- Повече нововъведения в платежните услуги и повишена сигурност в подкрепа на развитието на електронната търговия.

В Зелената книга и при последвалите консултации със заинтересованите страни бяха набелязани редица възможни препятствия пред интеграцията на пазара на плащания с карта, по интернет и чрез мобилен телефон. Те включват:

³⁶ „The social and private costs of retail payment instruments: a European perspective“, Occasional Paper Series, ЕЦБ, № 137, Франкфурт, септември 2012 г.

³⁷ Доклад на Работната група по нововъведенията в платежните услуги на дребно — Банка за международни разплащания, май 2012 г.

³⁸ Зелена книга „Към интегриран европейски пазар за картови, интернет и мобилни плащания“ (СОМ (2011) 941 окончателен, 11 януари 2011 г.)

- Ограничен достъп до пазара за новите доставчици на платежни услуги — със или без карта; (напр. достъп до информацията относно платежните сметки за доставчици — трети страни, или достъп до системи за клиринг и сетълмент за нови доставчици на платежни услуги).
- Значително различаващи се между държавите членки и вероятно свръхвисоки нива на многостранните трансакционни такси за картовите плащания. Тези такси са основната част от таксите, които получателите начисляват на търговците за приемане на плащания с карта.
- Пречки, които не позволяват на търговците да се възползват от презгранично или централизирано получаване на плащания с карта.
- Пропуски в стандартизацията и оперативната съвместимост при предоставянето на услуги за плащане с карта, по интернет и чрез мобилен телефон и възникващите в резултат на това възпиращи фактори за търговците да инвестират в необходимата инфраструктура, например терминали за плащане;

Някои от мерките за разрешаване на тези въпроси биха могли да бъдат въведени при преразглеждането на Директивата за платежните услуги³⁹ и въвеждането на усъвършенстван модел за управление на платежните услуги в ЕС. Комисията обяви и законодателно предложение относно многостранните трансакционни такси в своето Съобщение „Акт за единния пазар II“⁴⁰.

Действия:

- (8) През 2013 г. Комисията ще започне инициатива за нововъведения в търговията, в рамките на която Комисията, с помощта на експерти на високо равнище, ще проучи начините да се гарантира, че търговията може да допринесе за въвеждането на новаторски продукти, услуги и технологии и да извлече ползи от тях. Въз основа на това Комисията ще разработи конкретни действия, насочени към повишаване на конкурентоспособността в търговията, например по-бързо въвеждане на резултатите от научноизследователската дейност на пазара, интеграция на електронната търговия и традиционната търговска среда, нови начини за информиране на потребителите относно продукти, развитието на благоприятстващи нововъведенията нормативни актове и стандарти и др.
- (9) Комисията ще проучи възможността за създаване на специална база данни, съдържаща всички разпоредби на ЕС и държавите членки за етикетирането на храните и осигуряваща лесен начин за откриване на изискванията за етикетиране за всеки продукт.
- (10) Комисията ще предприеме мерки, за да осигури по-успешна интеграция на

³⁹ Директива 2007/64/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 ноември 2007 г. относно платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на Директиви 97/7/ЕО, 2002/65/ЕО, 2005/60/ЕО и 2006/48/ЕО, и за отмяна на Директива 97/5/ЕО (ОВ L 319, 5 декември 2007 г., стр. 1)

⁴⁰ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: „Акт за единния пазар II — Заедно за нов растеж“ (СОМ (2012) 573 окончателен, 3 октомври 2012 г.).

пазара на плащанията с карта, по интернет и чрез мобилен телефон посредством:

- а) преразглеждане на Директивата за платежните услуги;*
- б) усъвършенстване на модела на управление за платежните услуги ;*
- в) законодателно предложение за многостранните трансакционни такси за плащанията с карта.*

3.6 Създаване на по-добра работна среда

Гладкото функциониране на пазара на труда е изключително важно, за да се даде възможност на търговията да осигури достъп до работни места за млади хора и нискоквалифицирани и/или сезонни работници (32 % от всички заети в търговията са ниско- или средноквалифицирани, в сравнение със средния дял от 27 % от работната сила като цяло). Търговските услуги често са отправна точка за тези, които навлизат за първи път или повторно на пазара на труда (15 % от всички работници в отрасъла на търговията са на възраст под 24 години, в сравнение със средния дял от 9 %; 30% от заетите в търговията работят на непълно работно време, в сравнение със средния дял от 20%)⁴¹.

Като се има предвид голямата численост на работната сила в търговията, този отрасъл следва да използва пълноценно възможността за повишаване на мобилността на работниците и служителите, така че уменията да се използват на най-подходящите места. Това е от съществено значение за максимизиране на приноса на този отрасъл за икономическия растеж на ЕС. Предложените мерки ще спомогнат за по-доброто използване на наличните умения, особено за МСП, като се има предвид големият дял на самостоятелно заетите в отрасъла.

3.6.1 Несъответствие между умения и потребности

Съществуващите несъответствия между уменията на работниците и служителите и потребностите на предприятията от отрасъла на търговията създадоха значителни предизвикателства за оптималното функциониране на отрасъла. За да бъде преодолян този проблем, сегашните и бъдещите работници и служители трябва да разполагат с подходящия набор от умения, което ще изисква точен предварителен анализ на необходимите умения. Определянето на нужните умения и установяването на несъответствията са от особено значение за повишаване на пригодността за работа на младите хора, навлизащи на пазара на труда, на дългосрочно безработните, на по-възрастните работници, имигрантите и хората с увреждания. Освен това непрекъснатите нововъведения и произтичащото от тях увеличение на нивата на автоматизация в търговията ще изискват от работниците и служителите да актуализират своите умения често с оглед адаптиране към променящите се задачи и работа.

За постигане на горепосочените цели само публични инвестиции няма да бъдат достатъчни. Отговорността за инвестирането в умения ще трябва да бъде обща, а предприятията от отрасъла на търговията трябва да играят по-голяма роля, допълваща ролята на правителствата, гражданите и образователната система. Дори в сегашната

⁴¹ Structural features of distributive trades and their impact on prices in the euro area, ECB, Occasional Paper, № 128, септември 2011 г.

ситуация, при която вниманието е съсредоточено върху контролиране на бюджетните разходи, не следва да се прибегва до намаление на инвестициите в образование и обучение. Напротив, разумното инвестиране на значителни средства в развитието на умения не само ще осигури най-висока икономическа изгода, но също така ще помогне да се използва пълноценно човешкият потенциал. Както се подчертава в Съобщението „Преосмисляне на образованието“⁴², за да се осигури работна сила с подходящи умения, усилията за осъвременяване на системите за образование и обучение ще трябва да се увеличат многократно. Предприятията от отрасъла на търговията би трябвало да играят важна роля в разработването на нови учебни планове и подготовката на програми за обучения и стажове, както и в осъществяването на тясно сътрудничество с образователните системи за определяне на областите, върху които да се съсредоточат усилията, например увеличаване на уменията за опазване на околната среда у работниците и служителите или постигане на по-добри отношения с доставчиците. Засилването на партньорствата между училищата и предприятията, включително чрез системи за обучение на стажанти, съчетаващи теоретично и практическо обучение и подпомагани от Европейския алианс за професионална подготовка⁴³, и въвеждането на различни форми на стажове и стипендии могат да бъдат полезни за двете страни: предприятията в отрасъла на търговията могат да бъдат сигурни, че имат достъп до добре обучена работна сила с необходимите умения, докато училищата могат да привлекат повече студенти, ако издават диплома, която се цени повече на пазара на труда. Освен това на равнище ЕС наскоро бяха разработени и изпитани специфични за отрасъла инструменти, които ще допринесат за по-силни и по-структурирани партньорства между училищата, които „доставят“ уменията, и предприятията. Един от тези инструменти — отрасловите съюзи по уменията⁴⁴, предложени в новата програма „Еразъм за всички“⁴⁵ — може да бъде особено подходящ, за да отговори на специфичните нужди на търговията. Проектите за обновяване са добър пример за това, как търговците могат да работят заедно с местните власти за справяне с дългосрочната безработица.

Несъответствията между уменията и потребностите се различават много в отделните отрасли и в различните части на ЕС, а също и по своята продължителност. С цел да се намали недостигът на умения, с който се сблъскват предприятията и търсещите работа лица, всички заинтересовани страни, включително предприятията и социалните партньори в отрасъла на търговията, трябва да участват в определянето на качествените и количествените потребности от умения в отрасъла в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план.

Започването на дейността през 2012 г. на Европейския отраслов съвет по уменията в търговията, обхващащ търговията на дребно и на едро, се очаква да има решаваща роля

⁴² Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати“ (COM (2012) 669 окончателен, 20 ноември 2012 г.)

⁴³ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: „Преход към заетост за младите хора“ (COM (2012) 727 окончателен, 5 декември 2012 г.)

⁴⁴ http://ec.europa.eu/education/news/20120425_en.htm

⁴⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: „Еразъм за всички: Програма на ЕС за образование, обучение, младеж и спорт“ (COM(2011) 787 окончателен, 23 ноември 2011 г.)

за определянето на необходимите умения в отрасъла заедно с националните съвети по уменията в този отрасъл. Тези съвети по уменията, резултатите от чиято работа ще бъдат включени в Панорамата на уменията в ЕС⁴⁶, ще допринесат за прогнозиране и предотвратяване на недостига на умения и несъответствията с потребностите чрез предоставяне на заинтересованите страни на информация за развитието на потребностите от умения и заетостта. По-успешното прогнозиране ще позволи на предприятията и гражданите на държавите членки да правят избор и инвестиции въз основа на повече информация.

3.6.2 Неформалната икономика

Недекларираният труд е значителен проблем в търговията. Работещите в неформалната икономика⁴⁷ не са здравноосигурени и не могат да получават пенсии, обезщетения и помощи. Това води до високи социални рискове и ниски доходи и социална закрила за тези работници. Освен това съществуването на неформална икономика води до загуби на бюджетни приходи чрез намаляване на плащаните данъци и социалноосигурителни вноски. Следователно тя води до увеличение на данъчната тежест за декларирания труд и засяга конкурентоспособността на държавите членки.

Комисията ще покани всички заинтересовани страни за участие в обсъждания с цел оценяване на въздействието на неформалната икономика върху условията на труд и определяне на начин за разработване на подход на ЕС за борбата с нея⁴⁸.

Службите на Комисията ще работят заедно, за да гарантират, че особеностите на търговията се вземат под внимание при извършването на всяко действие, предназначено за борба срещу неформалната икономика.

Действие:

- (11) *Комисията ще засили сътрудничеството със социалните партньори, за да се създадат условия, които позволяват осигуряването на съответствие между уменията на работниците и служителите и потребностите на пазара на труда в търговията, по-конкретно чрез прогнозиране и установяване на необходимите умения чрез Европейския отраслов съвет по уменията и чрез подобряване на политиката на търговците за обучение и преквалификация.*

3.7 Международно измерение

Пречките пред международната търговия (пречки пред установяването и другите начини за доставка, например ограничения за франчайзинга и електронната търговия) представляват основен възпиращ фактор за икономическия растеж и създаването на работни места. Понастоящем 36 милиона работни места в Европа зависят пряко или

⁴⁶ <http://euskillsparanorama.ec.europa.eu/>

⁴⁷ Дейности и доходи, попадащи изцяло или частично извън обхвата на законовите разпоредби и данъчното облагане.

⁴⁸ По-конкретно, в Работната програма на Комисията за 2013 г. се предвижда създаване на „европейска платформа за борба с недеклариания труд“. Предназначението на тази платформа ще бъде да обхване всички ключови сфери, повлияни от недеклариания труд, и да спомага за по-ефективна борба срещу недеклариания труд чрез подобряване на сътрудничеството, обмен на най-добри практики и установяване на общи принципи. Тази инициатива беше обявена в Съобщението на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Към възстановяване и създаване на работни места“ (COM (2012) 173 окончателен, 18 април 2012 г. — „пакет от мерки в областта на заетостта“).

косвено от търговията. Достъпът до пазарите на трети страни открива важни канали за европейските търговци, по-специално за МСП, и им дава възможност да се възползват от развитието на тези пазари. Достъпът на търговците до пазарите на трети страни има значителен потенциал да доведе до ускоряване на икономическия растеж в ЕС. Европейските търговци могат да играят важна роля като двигатели на износа, доставяйки произведени в ЕС продукти за трети страни, като по този начин осигуряват достъп на МСП до пазари извън ЕС. Затова се предлага в тясно сътрудничество с търговците да се създаде стратегия на ЕС за отваряне на международната търговия и отстраняване на съществуващите пречки, по-специално посредством:

- по-ефективно събиране на информация за пречките пред търговията с трети страни с цел да се помогне на съответните служби на Комисията да наблюдават прилагането на действащите споразумения за свободна търговия и да подготвят бъдещите преговори;
- подобряване на дейността на бюро за съдействие на МСП (SME Helpdesk)⁴⁹ и бюро за съдействие на износителите и усъвършенстване на базите данни за достъп до пазара, за да се разшири обхватът им чрез включване на уslugите.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ: НЕПРЕКЪСНАТ ДИАЛОГ С ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА ОТРАСЪЛА НА ТЪРГОВИЯТА

Като се има предвид потенциалът на търговските услуги за стимулиране на икономическия растеж и заетостта в ЕС като цяло, има нужда от последователна и всеобхватна стратегия за премахване на пречките, които понастоящем възпрепятстват пълноценното им развитие.

Улесняването на достъпа до по-конкурентоспособни и устойчиви търговски услуги, осигуряването на възможност за потребителите да избират продуктите, които желаят да закупят, въз основа на повече информация, разработването на по-добре балансирана верига за доставки, подпомагането на новаторските решения, по-бързото въвеждане на резултатите от научноизследователската дейност на пазара и създаването на по-добра работна среда в търговията — всичко това ще допринесе за постигането на гореспоменатата цел.

11-те конкретни действия⁵⁰, изложени в настоящия план за действие, трябва да се извършат до 2014 г., за да се изгради единен пазар на търговски услуги. От съществено значение е този план за действие да се изпълнява едновременно с други инициативи, по-специално инициативата за пълно прилагане на Директивата за услугите, Плана за действие за електронната търговия и текущите инициативи в областта на плащанията.

Комисията ще наблюдава развитието и ще изготви доклад за напредъка при изпълнението на настоящия план за действие през 2015 г. Това наблюдение ще се извършва въз основа на провежданите понастоящем обсъждания в рамките на институциите на ЕС, с държавите членки, както и с представители на отрасъла на

⁴⁹ Специално средство, използвано от Комисията за осигуряване на съдействие на търговците по техни проблеми и въпроси, чрез подобряване на целевия подход по отношение на МСП.

⁵⁰ Всички посочени в настоящия документ действия, които Комисията планира, са съгласувани и съвместими със сегашната многогодишна финансова рамка за периода 2007—2013 г. и предложената нова многогодишна финансова рамка за периода 2014—2020 г.

търговията и други заинтересовани страни посредством Групата за конкурентоспособността на търговията на дребно.